

Briselē, 2025. gada 24. aprīlī
(OR. en)

8235/25

JAI 491
SCHENGEN 22
SCH-EVAL 25
FRONT 95
IXIM 79
MIGR 145
ASILE 34
ENFOPOL 121
COMIX 121
CORDROGUE 45
VISA 60
IS
LI
NO
CH

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2025. gada 23. aprīlis

Saņēmējs: Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre *Thérèse BLANCHET*

K-jas dok. Nr.: COM(2025) 185 final

Temats: KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM,
EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI
2025. gada ziņojumam par stāvokli Šengenas zonā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 185 final.

Pielikumā: COM(2025) 185 final

Briselē, 23.4.2025.
COM(2025) 185 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI**

2025. gada ziņojumam par stāvokli Šengenas zonā

2025. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā Šengenas zonas 40. gadadiena

1. Šengena kā stratēģisks aktīvs

1985. gada 14. jūnijā parakstītais Šengenas nolīgums iezīmēja **jaunas ēras sākumu stratēģiskai sadarbībai un dziļākai integrācijai, kas vērsta uz tās iedzīvotāju brīvību un drošību**. Redzējums bija vienkāršs, bet dziļš: veidot Eiropu, kurā iedzīvotāji varētu pārvietoties pāri iekšējām robežām, nesaskaroties ar šķēršļiem, tādējādi veicinot ekonomikas izaugsmi, kultūras apmaiņu un sociālo kohēziju, vienlaikus uzlabojot kolektīvo drošību.

Šengenas zonas izveide bija izšķirošs brīdis vienotas **Eiropas** veidošanā – **Eiropas, kas paredzēta tās iedzīvotājiem**¹. Šengenas nolīgums sniedza taustāmus ieguvumus vispirms pierobežas reģionos, kas ir Eiropas integrācijas procesa pamatā, un pēc tam tos paplašināja, aptverot visu kontinentu. Šengenas projektam attīstoties, tas paplašinājās, pārsniedzot vienkāršu vienošanos par robežkontroles atcelšanu. Gadu gaitā Šengenas zona ir kļuvusi par noturīgu un daudzšķautņainu sistēmu, kuras pamatā ir **efektīva ārējo robežu pārvaldība, kopīgi noteikumi par vīzām, atgriešanu un policijas sadarbību**, cieša koordinācija starp valstu iestādēm un ciešāka starptautiskā sadarbība. Tā ir pilnībā integrēta ES satvarā un ir augusi gan dalības, gan mērķu ziņā, simbolizējot Eiropas apņemšanos panākt vienotību, brīvību un drošību.

40 gadus pēc tās izveides Šengenas zona ir kļuvusi par daudz ko vairāk, nekā tikai par vienkāršu mobilitātes simbolu – tas ir līdzeklis, kas uzlabo iedzīvotāju dzīvi, atvieglo uzņēmējdarbību un stiprina Eiropas globālo pozīciju. Šodien Šengena ir spēcīgāka un drošāka Eiropas pamatā, kas atvieglo vairāk nekā 450 miljonu eiropiešu ikdienas dzīvi. Šengena joprojām ir **projekts, kas izstrādāts cilvēku labā** un ir kļuvis par **Savienības stratēģisko aktīvu** trīs veidos.

Pirmkārt, Šengenas zona kā būtisks vienotā tirgus veicinātājs ir **būtisks ekonomikas izaugsmes, konkurētspējas un Eiropas ekonomiskās suverenitātes virzītājspēks**. Arvien nestabilākā globālajā vidē, kad atkal parādās ģeopolitiskā spriedze un ģeoekonomiskā konkurence, Eiropas ekonomikai ir vajadzīga vide bez šķēršļiem, lai plauktu un mazinātu atkarību no ārējiem faktoriem. Šengenas zona stiprina mūsu kolektīvo noturību, atbalstot preču un pakalpojumu brīvu apriti un personu brīvu pārvietošanos. Tai ir izšķiroša nozīme piegādes

---

¹ Eiropadomes sanāksme Fontenblo, prezidentūras secinājumi, 1984. gada jūnijs, [1984 June - fontainebleau_eng.pdf](#)

ķēžu uzturēšanā un stiprināšanā visā Eiropā un vienotā tirgus konsolidēšanā, kā uzsvērts *Letta* ziņojumā².

Otrkārt, Šengena ir **ES visspēcīgākā reakcija uz problēmām pasaulē, kurā draudi šķērso valstu robežas**. Tā ļauj mums izmantot mūsu kolektīvās zināšanas un resursus, veidojot drošības sistēmu, kas ir daudz spēcīgāka un efektīvāka nekā atsevišķu valstu sistēmu summa. Šengena nodrošina instrumentu, kolektīvo resursu un spēju kopumu, kas vajadzīgs, lai novērstu mūsdienu sarežģītos transnacionālos brīvības un drošības apdraudējumus. Atsevišķas valstis nevar efektīvi novērst šos draudus neatkarīgi no tā, vai tos rada organizēti noziedzīgi tīkli vai naidīgi valsts vai nevalstiski dalībnieki. Mūsdienu ģeopolitiskajā un drošības vidē Šengena vairs nav tikai ieguvums – tā ir kļuvusi par nepieciešamību.

Treškārt, kad naidīgi dalībnieki cenšas vājināt un sašķelt Eiropu, Šengena ir **vienotības spēks, kas tuvina eiropiešus**. Šengena sekmē vienotību un palīdz veidot kopīgu taustāmu Eiropas identitāti. Tā ir dziļi iesakņojusies politiskā aizsardzība pret mēģinājumiem sēt sašķeltību un neuzticēšanos starp eiropiešiem.

Lai cilvēki varētu pilnībā izmantot tiesības un brīvības, kas izriet no Šengenas *acquis*, būtiska ir dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās, kas savukārt ir atkarīga no to noteikumu efektīvas īstenošanas, par kuriem panākta vienošanās. Stingri jāievēro kopīgi standarti neatbilstīgas migrācijas, organizētās noziedzības un terorisma, kā arī kontrabandas apkarošanai, vienlaikus nodrošinot pienācīgu pamattiesību aizsardzību. Efektīvi izpildes mehānismi un koordinēti centieni visos līmeņos ir būtiski ilgtspējīgai sadarbībai starp dalībvalstīm.

Šodien, tāpat kā 1985. gadā, ir īstais brīdis vēlreiz apstiprināt mūsu uzticēšanos šim projektam, atzīstot, ka šis ir vēl viens izšķirošs brīdis mūsu pastāvīgajos centienos saglabāt un konsolidēt spēcīgu un vienotu Eiropu. **Stratēģiskam aktīvam ir vajadzīga pastāvīga atjaunošana un investīcijas**, tajā skaitā politiskā, politikas un regulatīvā, kā arī darbības līmenī.

Investīcijas Šengenas zonā kā stratēģiskā aktīvā – Šengenas zonas politiskās pārvaldības un tiesiskā regulējuma veicināšana

Šengenas pārvaldības sistēma ietver kopīgu noteikumu kopumu un iestāžu un procedūru sistēmu, kas aptver visas politikas un pasākumus, kuri ir labi funkcionējošas Šengenas zonas pamatā. Tā nodrošina, ka šī joma darbojas netraucēti un saskaņā ar politikas mērķiem, kuru pamatā ir kopīgas atbildības, savstarpējas uzticēšanās un saskaņoto noteikumu uzraudzības principi. Tās pamatā ir cieša koordinācija starp visām iestādēm un cieša sadarbība starp dalībvalstīm un ar attiecīgajām ES aģentūrām.

2024.–2025. gada Šengenas cikla laikā Šengenas barometrs+ regulāri sniedza pārskatu par galvenajiem faktoriem, kas ietekmē Šengenas zonu, konsolidējot **Šengenas situācijas analīzi**. Šī informācija uzlabo sagatavotību un politikas izstrādi, piemēram, narkotiku tirdzniecības apkarošanas, vīzu un atgriešanas jomā. Komisija un prezidentvalsts Beļģija 2024. gadā kopīgi ar Šengenas valstīm un tieslietu un iekšlietu aģentūrām organizēja

² “Daudz vairāk nekā tirgus – ātrums, drošība, solidaritāte. Vienotā tirgus iespēju nodrošināšana virzībā uz ilgtspējīgu nākotni un labklājību visiem ES iedzīvotājiem”, *Enrico Letta*, 2024. gada aprīlis. [Enrico Letta – Much more than a market \(2024. gada aprīlis\)](#).

darbsemināru, kurā uzsvēra nepieciešamību racionalizēt ziņošanas pienākumus, saskaņot galveno rādītāju definīcijas un maksimāli izmantot citus rīkus, piemēram, *EUROSUR*, informācijas apmaiņai. 2025.–2026. gada Šengenas ciklu veidos astoņi ar darbību saistīti secinājumi, kas ietvers ziņošanas sistēmu kartēšanu un konkrētu datu nepilnību novēršanu. Tas uzlabos Barometru+, padarot to par mērķtiecīgu un efektīvāku instrumentu labākai pārvaldībai.

Progress tika panākts arī Beļģijas prezidentūras laikā, lai izveidotu vienotu satvaru pastiprinātai koordinācijai, kā to 2024. gadā ierosināja Komisija³. **Šengenas augstāko amatpersonu sanāksme** tika izveidota kā forums, lai risinātu visiem svarīgus jautājumus un sagatavotu sarunas Šengenas padomei. Pirmajā sanāksmē galvenā uzmanība tika pievērsta pārvaldībai, juridiskajai saskaņotībai un paplašināšanās jautājumiem. Otrajā sanāksmē, kas notika Ungārijas prezidentūras laikā, tika uzsvērtā reģionālā sadarbība kā reāla alternatīva iekšējo robežu kontrolei, ārējo robežu pārvaldības stiprināšana un sadarbība ar trešām valstīm. Šim formātam arī turpmāk būs būtiska nozīme politikas koordinācijas atbalstīšanā.

Globālajā politiskajā vidē notiek būtiskas pārmaiņas, kas rada gan **darbības problēmas, gan iespējas**. Šengenas zonas padziļināšana un paplašināšana stiprinātu mūsu kolektīvās spējas risināt šīs problēmas. Ir vajadzīga noteikumu īstenošanas stratēģiska pārkalibrēšana un lielākas investīcijas jomās ar vislielāko ilgtermiņa ietekmi, **ārēji** sākot ar spēcīgu vīzu politiku un ciešāku sadarbību ar trešām valstīm. Vienlaikus mums ir efektīvi jāpārvalda mūsu **ārējās robežas** un jākoncentrē resursi, aprīkojums un tehnoloģijas, lai palielinātu drošību. Tas radīs telpu **dziļākai sadarbībai Šengenas zonā**, lai veicinātu kolektīvu rīcību, vienlaikus sekmējot lielāku integrāciju cilvēku vidū. Galu galā Šengenas zona nav izolētu daļu kopums, bet gan saliedēta sistēma, kurā visas daļas sadarbojas, lai atbalstītu mūsu kopīgos mērķus un palielinātu mūsu kolektīvo noturību.

Ir pastiprināta Komisijas **uzraudzības loma**. Pamatojoties uz pēdējos gados panākto progresu, Komisija turpinās pilnībā izmantot tās rīcībā esošos pārbaudes apmeklējumus, atkārtotus apmeklējumus, nepaziņotus apmeklējumus un citus izpildes instrumentus. Dalībvalstīm arī jānosaka ES finansējuma izmantošanas prioritātes, lai novērstu vājās vietas, kas konstatētas Šengenas izvērtējumos un *Frontex* neaizsargātības novērtējumos. Tāpēc prioritāte ir nodrošināt, ka ES līdzekļi ir stratēģiski saistīti ar vajadzīgajām reformām.

Investīcijas Šengenas zonā kā stratēģiskā aktīvā – operatīva rīcība

Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms, kas ir galvenais pārvaldības elements, ir sistēmas kompass, lai noteiktu trūkumus un jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, pirms tās apdraud sistēmas integritāti, un nodrošinātu pareizo līdzsvaru ar pasākumiem jebkādu trūkumu novēršanai. Šengenas pamatā ir savstarpēja uzticēšanās, un izvērtēšanas mehānisms to īsteno praksē. Šengenas valstis ne tikai nodrošina savu sistēmu

³ COM/2024/173 final.

efektīvu darbību, bet arī aktīvi atbalsta viena otru, atzīstot, ka vienas valsts panākumi (un neveiksmes) ietekmē visas Šengenas zonas stabilitāti un drošību.

Komisija 2024. gadā īstenoja gada izvērtēšanas programmu, kuras rezultātā tika sagatavoti Šengenas valstu ziņojumi par Čehiju, Horvātiju, Poliju, Slovākiju un Ungāriju. Komisija arī uzraudzīja Grieķijas, Īrijas un Dānijas paziņoto korektīvo pasākumu īstenošanu. 2024. gada februārī tika veikti nepaziņoti apmeklējumi Vācijas, Polijas un Spānijas konsulātos Mumbajā, Indijā. Kopš iepriekšējā izvērtēšanas cikla joprojām nav atrisināts tikai ierobežots skaits nopietnu trūkumu, lai gan joprojām ir daudz neatrisinātu problēmu, kas jārisina.

1. pielikumā ir sniegta sīkāka informācija par uzraudzības darbību izvērtēšanas īstenošanu, un **2. pielikumā** sniegts nesenantos Šengenas izvērtējumos apzinātās paraugprakses apkopojums.

2. Šengenas politiskais pamats – spēcīga kopēja pārvaldības sistēma

Spēja tikt galā ar ģeopolitiskajām pārmaiņām un ietekmi uz brīvību un drošību sākas ar atkārtotu apņemšanos ievērot divus pamatprincipus – **kopīgu atbildību un savstarpēju uzticēšanos**. Kopīga atbildība par visu cilvēku tiesību ievērošanu un drošību visā Šengenas zonā. Savstarpēja uzticēšanās starp Šengenas valstīm par to, ka katra Šengenas sistēmas daļa tiek pārvaldīta kompetenti un efektīvi saskaņā ar augstiem kopējiem standartiem.

2024. gada Šengenas rezultātu pārskatā ir uzsvērtā asimetrija galveno Šengenas prasību īstenošanā. Aptuveni 65 % ieteikumu, kas sniegti Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma ietvarā, vēl nav īstenoti. Pastāvīgie trūkumi būtiski ietekmē darbību.

Politiskā rīcība, lai atjaunotu apņemšanos uzņemties kopīgu atbildību un parādīt savstarpēju uzticēšanos, ir jāatbalsta ar **izlēmīgu rīcību** gan politiskā, gan operatīvā līmenī, lai nodrošinātu Šengenas noteikumu ātru un efektīvu īstenošanu. Tam ir vajadzīga stabila Šengenas pārvaldības sistēma ar stingru politisko pārraudzību, koordināciju un pārskatatbildību.

Pagājušajā gadā ir panākts progress **pārvaldības satvara konsolidēšanā**, kas bija viena no 2024.–2025. gada Šengenas cikla galvenajām prioritātēm. Jo īpaši Komisijas uzlabotie instrumenti, to vidū Šengenas barometrs+ un Šengenas rezultātu pārskats, palīdzēja veicināt Šengenas valstu kopīgu izpratni par galvenajiem jautājumiem, kuriem nepieciešama kopīga rīcība, apzināt visas īstenošanas nepilnības un mazināt plaisu starp tehnisko un politisko līmeni. Tas ļāva īstenot stratēģiskāku pieeju Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības darbību īstenošanai un pēcpasākumiem.

Var būt jaunas iespējas pilnībā izmantot politisko koordināciju un uzraudzību. Šengenas padome, kas veidota pēc Jauktās komitejas parauga, kura izveidota saskaņā ar Šengenas asociētajiem nolīgumiem, ir atbildīga par stratēģisku norādījumu sniegšanu attiecībā uz politiku, kas ietekmē Šengenas darbību. Šengenas padome papildina Iekšlietu padomes sastāvu, un tās mērķis ir radīt atvērtu vidi ciešam politiskajam dialogam starp Šengenas zonas lēmumu pieņēmējiem.

Lai nodrošinātu, ka pārvaldības sistēma patiešām sniedz rezultātus, ir jāveicina padziļināta izpratne par grūtībām uz vietas, jāuzlabo pastāvīgu neaizsargātību un trūkumu izpēte un jāuzņemas lielāka kolektīvā atbildība par efektīviem risinājumiem. Ir vajadzīga sadarbība, izlēmīga rīcība un īpaši pasākumi, lai novērstu pastāvīgos trūkumus un saglabātu kopīgi pieņemto noteikumu integritāti.

2025.–2026. gada Šengenas ciklā prioritāte būtu jāpiešķir integrētai politikas koordinēšanai un lēmumu pieņemšanai visos jautājumos, kam ir stratēģiska ietekme uz brīvību un drošību telpā bez iekšējām robežām, **pilnībā atraisot Šengenas padomes potenciālu.**

- Komisija atbalstīs centienus vēl vairāk stiprināt Šengenas padomes īstenoto politisko pārraudzību, lai nodrošinātu saskaņotāku rīcību starp dalībvalstīm jautājumos, kas tieši ietekmē Šengenas darbību, un veicinātu sarunas par kopīgām problēmām.
- Šengenas zonas ikdienas pārvaldību var uzlabot, vēl vairāk pastiprinot kopīgos instrumentus, lai ātri un efektīvi atklātu vājās vietas Šengenas zonā un reaģētu uz tām. Komisija izstrādās apkopotu Šengenas rezultātu pārskatu, lai labāk palīdzētu Šengenas padomei apzināt galvenās prioritātes trūkumu novēršanai un ātri rīkoties, lai mazinātu jaunos riskus.

Komisija ir gatava sadarboties ar pašreizējo un nākamo prezidentvalsti, lai sasniegtu šos mērķus saskaņā ar 2025.–2026. gada Šengenas cikla 1. prioritāti, kā izklāstīts 5. iedaļā.

2025.–2026. gada Šengenas cikla darbā būtu jāiekļauj arī darbības, kuru mērķis ir stiprināt **valstu Šengenas pārvaldības sistēmas** gan Šengenas valstīs, gan ES kandidātvalstīs. Komisija organizēs vairāku darbsemināru sēriju nolūkā vienoties par minimālajiem standartiem, lai Šengenas valstis varētu pilnībā īstenot Šengenas sistēmu, izmantojot efektīvas politiskās un administratīvās struktūras. Šā darba pamatā būs plašās norises un pārvaldības struktūras, kas izveidotas Eiropas integrētās robežu pārvaldības ietvaros. Šī pieeja apvienos visas attiecīgās iestādes.

Kā ziņots Šengenas izvērtējumos un pamatojoties uz savu pieredzi, Komisija aicina visas Šengenas valstis iecelt valsts koordinātoru, lai pārraudzītu visus jautājumus, kuri ietekmē Šengenas darbību, nodrošinot skaidru atbildības sadalījumu starp visām attiecīgajām iestādēm.

Saskaņā ar turpmākiem pasākumiem pēc **2019.–2020. gada tematiskās izvērtēšanas par dalībvalstu stratēģijām integrētai robežu pārvaldībai**⁴ visas Šengenas valstis ir uzsākušas valsts procesus, lai pārskatītu savas stratēģijas. Līdz 2024. gada beigām 12 Šengenas valstis bija oficiāli pieņēmušas pārskatītās stratēģijas, un astoņās valstīs šī stratēģija bija pieņemšanas procesā. Rezultāti liecina par ievērojamiem uzlabojumiem, arī spēcīgāku pārvaldības satvaru un atgriešanas procedūru labāku integrāciju valstu stratēģijās. Lielākā daļa Šengenas valstu ir

⁴ Komisijas Īstenošanas lēmums (2020. gada 17. decembris), ar ko izveido 2019.–2020. gada ziņojumu par dalībvalstu integrētās robežu pārvaldības valsts stratēģiju tematisko izvērtēšanu (C(2020) 8000 final).

pierādījušas progresu savu stratēģiju saskaņošanā ar ES prioritātēm, atspoguļojot progresu attiecībā uz riska analīzi, situācijas apzināšanos un sadarbību ar ES.

Tomēr joprojām pastāv būtiskas nepilnības cilvēkresursu plānošanā, starpaģentūru koordinācijā un finanšu pasākumos. Tikai dažas Šengenas valstis veiksmīgi sasaista savas stratēģijas ar rīcības plāniem, vajadzību analīzi un finansēšanas shēmām. Valstu stratēģijās joprojām nav pilnībā iekļauti konkrēti noteikumi par pamattiesību aizsardzības pasākumiem un apmācību. Vienlaikus pienākumi, kas saistīti ar skrīninga procedūru, kura noteikta Migrācijas un patvēruma paktā, ir efektīvi jāintegrē un jāaskaņo ar plašāku integrēto robežu pārvaldības sistēmu. Investīcijas Eiropas integrētās robežu pārvaldības sistēmā nodrošinās stabilu pamatu noturīgu valsts Šengenas pārvaldības sistēmu izveidei.

3. Politikas un regulējuma pamats – plašāka un dziļāka Šengenas zona

3.1. Plašāka Šengenas zona

Vairāk nekā 40 gadu laikā Šengenas zona no reģionālas iniciatīvas dažās ES dalībvalstīs ir kļuvusi par patiesi eiropeisku projektu⁵. Šengenas zona ir tikusi paplašināta deviņas reizes, izveidojot pašlaik pasaulē vislielāko brīvas pārvietošanās telpu bez iekšējās robežkontroles.

Bulgārija un Rumānija Šengenas zonā tika pilnībā integrētas 2025. gada 1. janvārī. Padomes 2024. gada 12. decembra lēmums⁶ pēc tās 2023. gada 30. decembra lēmuma⁷ par to pašu jautājumu iezīmēja 18 gadus ilgušā procesa pabeigšanu, jo abas valstis kļuva par Šengenas valstīm pēc to pievienošanās ES. Paredzams, ka, pilnībā pievienojoties Šengenas zonai, Bulgārija un Rumānija ietaupīs miljardiem euro, ņemot vērā to, ka, ja joprojām pastāvētu iekšējās robežas, tiek lēsts, ka uzņēmumi, kas darbojas šajās divās valstīs, katru gadu maksātu miljardus, jo palielinātos loģistikas izmaksas, rastos kavējumi, kas ietekmētu preču un aprīkojuma piegādes, un palielinātos degvielas un autovadītāju izmaksas⁸.

Kipra strādā, lai īstenotu Šengenas ieteikumus⁹, un tās pirmais Šengenas izvērtējums turpinās. Komisija atbalsta Kipru tās procesu dziļākai integrācijai Šengenas sistēmā.

Īrija ir unikāls atbrīvojums no dalības visa Šengenas noteikumu kopuma¹⁰ īstenošanā. Ņemot vērā ieguvumus Īrijai un Šengenas zonai kopumā un pēc tam, kad Padome bija atļāvusi tai piedalīties noteiktu jomu darbībā¹¹, piemēram, Šengenas Informācijas sistēmā, kā arī policijas

⁵ Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. protokols par Šengenas *acquis*, kas iekļauts Eiropas Savienības sistēmā, attiecas uz 30 valstīm. Kontrole pie iekšējām robežām ir atcelta starp 29 iesaistītajām valstīm.

⁶ Padomes Lēmums (ES) 2024/3212 (2024. gada 12. decembris), ar ko nosaka datumu personu pārbaužu atcelšanai pie iekšējām sauszemes robežām ar Bulgārijas Republiku un Rumāniju un starp tām (OV L 3212, 23.12.2024.).

⁷ Padomes Lēmums (ES) 2024/210 (2023. gada 30. decembris) par Šengenas *acquis* noteikumu pilnīgu piemērošanu Bulgārijas Republikā un Rumānijā (OV L 120, 4.1.2024.).

⁸ “Nepievienošanās Šengenas zonai izmaksas vienotajam tirgum – ietekme uz Bulgāriju un Rumāniju”, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, INT 1046, 2024. gada 4. decembris.

⁹ Padomes dokumenti: 5535/21, 10403/22, 12636/21, 12638/21, 12639/21, 11237/24.

¹⁰ 4. un 5. pants Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. protokolā par Šengenas *acquis*, kas iekļauts Eiropas Savienības sistēmā.

¹¹ Padomes lēmums 2002/192/EK (2002. gada 28. februāris) par Īrijas lūgumu piedalīties dažu Šengenas *acquis* noteikumu īstenošanā.

sadarbībā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās, pašlaik tiek veikti turpmāki pasākumi pēc Īrijas Šengenas izvērtējuma¹². Komisija plāno 2025. gadā izdot Šengenas izvērtēšanas ziņojumu par Īriju¹³. Ja tas būs pozitīvs, tas ļaus Padomei īstenot šos noteikumus Īrijā¹⁴, tādējādi pastiprinot Šengenas sadarbību.

Tā kā **ES gatavojas turpmākai paplašināšanai**, vairākām kandidātvalstīm virzoties uz priekšu pievienošanās sarunās, ir arī paredzams, ka Šengenas zona tiks paplašināta, iekļaujot arī šīs valstis, jo tām ir jāpieņem un jāīsteno Šengenas noteikumu kopums no dienas, kad tās pievienojas ES. Lai novērstu Šengenas zonas paplašināšanas sarežģītību un nodrošinātu labi sagatavotu integrācijas procesu, būs vajadzīga jauna pārredzama, efektīva un lietderīga sistēma uzņemšanai Šengenas zonā. Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta pēdējās Šengenas zonas paplašināšanas laikā, sistēmai ir jānodrošina prognozējams un taisnīgs process, kas ļautu jaunām valstīm pakāpeniski gūt labumu no dalības Šengenas zonā, galu galā kā pēdējo atskaites punktu atceļot kontroli pie iekšējām robežām.

Šis process prasa stingru uzraudzību visos posmos, lai nodrošinātu, ka jaunās Šengenas valstis pastāvīgi ievēro augstos standartus, ko pašreizējās valstis piemēro visās jomās, kas vajadzīgas, lai galu galā atceltu iekšējo robežkontroli. Pievienošanās sarunu laikā šīm valstīm, pirmkārt, ir jāturpina strādāt pie tā, lai ieviestu juridiskos, pārvaldības un darbības standartus, kas vajadzīgi, lai līdz brīdim, kad tās pievienojas ES, Šengenas sistēmu nostiprinātu pilnībā funkcionējošā valsts pārvaldības sistēmā. Tas prasa pamatīgu sagatavošanos, arī Šengenas rīcības plāna īstenošanu, kā izklāstīts 2024. gada paziņojumā par ES paplašināšanās politiku¹⁵.

3.2. Šengenas padziļināšana, lai tā atbilstu digitālajam laikmetam

ES pašlaik pārveido veidu, kā tiek īstenota robežu pārvaldība, pārejot no galvenokārt fiziskām robežpārbaudēm uz modernāku un digitālāku robežu sistēmu. Ir jāpaātrina **Šengenas sistēmas digitalizācija**, lai uzlabotu iedzīvotāju drošību, stiprinātu ārējās robežas, tiesībaizsardzības sadarbību un atvieglotu *bona fide* ceļošanu uz Šengenas zonu un brīvību brīvi pārvietoties Šengenas zonā, vienlaikus nodrošinot pamattiesību aizsardzību un drošības standartu ievērošanu.

Cenšoties padarīt Šengenas zonu par globālu atsauces standartu netraucētas un drošas ceļošanas veicināšanai, 2025. gada janvārī stājās spēkā jaunie noteikumi¹⁶, kas reglamentē ceļotāju informācijas (“iepriekšēja pasažieru informācija”) efektīvu izmantošanu, ko veic robežu un tiesībaizsardzības iestādes. Tas ir svarīgs solis ceļā uz drošības palielināšanu, neapdraudot

¹² Saskaņā ar Padomes Īstenošanas lēmuma (ES) 2020/1745 2. pantu 2021. gadā Īrijas pirmreizējā Šengenas izvērtējuma ietvaros tika veikti izvērtējuma apmeklējumi saistībā ar policijas sadarbību un Šengenas Informācijas sistēmu. Lai novērtētu Īrijas panākto progresu, 2024. gada 25.–29. novembrī saskaņā ar Regulas (ES) 2022/922 21. panta 3. punktu tika veikts pārbaudes apmeklējums. Lai gan tika novērots progress, Īrijai joprojām ir jāveic turpmāki pasākumi, lai īstenotu vēl neīstenotos korektīvos pasākumus. Komisija turpinās uzraudzīt minētā rīcības plāna īstenošanu.

¹³ Ietverot izvērtēšanas grupas novērtējumu par to, kā Īrija īsteno prasības attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, sadarbību narkotiku jomā un Šengenas konvencijas 26. pantu.

¹⁴ Padomes lēmums 2002/192/EK (2002. gada 28. februāris) par Īrijas lūgumu piedalīties dažu Šengenas *acquis* noteikumu īstenošanā.

¹⁵ Komisijas 2024. gada 30. oktobra paziņojums par ES paplašināšanās politiku (COM(2024) 690 final).

¹⁶ Regulas (ES) 2025/12 un (ES) 2025/13.

ceļošanas pieredzi, bet vienlaikus ievērojot datu aizsardzības prasības un tiesības uz privātumu. 2025. gadā Komisija plāno sākt izvērtēt noteikumus, kas reglamentē pasažieru datu reģistra datu izmantošanu, lai analizētu to lietderību un efektivitāti.

Procedūru, ko veic pie ES ārējās robežas, digitalizācija ir svarīgs elements drošības riska novēršanā. Komisija 2024. gada decembrī nāca klajā ar priekšlikumu, ar ko nosaka **ieceļošanas/izceļošanas sistēmas** darbības pakāpenisku uzsākšanu. Šis priekšlikums ļauj Šengenas valstīm sešu mēnešu laikā pakāpeniski ieviest iceļošanas/izceļošanas sistēmu pie to ārējām robežām, tādējādi nodrošinot tām un *eu-LISA* elastību un instrumentus atlikušo problēmu risināšanai pirms sistēmas pilnīgas ieviešanas. Komisija aicina likumdevējus nodrošināt ātras sarunas un priekšlikuma ātru pieņemšanu. Ir ātri jāpabeidz sagatavošanās darbi **Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas** ieviešanai, jo vairākas Šengenas valstis saskaras ar grūtībām vajadzīgo pasākumu īstenošanā.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi, kā arī dalībvalstu iestādes un *eu-LISA* nodrošināt, ka šīs būtiskās inovācijas ir pilnībā darbotiespējīgas un atbilst jaunajam grafīkam¹⁷, par ko Šengenas padome vienojās 2025. gada martā.

Lai gan šīs sistēmas ievērojami uzlabos ceļošanas drošību un efektivitāti, Komisijas 2024. gada oktobrī iesniegtais priekšlikums par **ceļošanas dokumentu digitalizāciju**¹⁸ ir daļa no plašākas apņemšanās īstenot digitālo inovāciju ceļotāju labā. Šīs iniciatīvas mērķis ir noteikt vienotu standartu digitālajiem ceļošanas dokumentiem un ieviest ES mēroga mobilo lietotni, lai palīdzētu racionalizēt robežpārbaudes un visiem ceļotājiem nodrošinātu netraucētu ceļošanas pieredzi. Notiek sarunas ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai šo mērķi īstenotu. Turpinās arī darbs pie vīzu procedūru modernizēšanas, lai nodrošinātu, ka arī trešo valstu valstspiederīgie gūst labumu no efektīvākas un drošākas vīzu procedūras. Pēc Komisijas priekšlikuma par digitālajām vīzām likumdošanas procedūras noslēdzās ar tā pieņemšanu 2023. gadā. Saistītie īstenošanas akti pašlaik tiek pārskatīti, un to mērķis ir 2026. gadā sākt izstrādāt ES vīzu pieteikumu platformu, lai platformas darbību uzsāktu un digitālo vīzu ieviestu 2028. gadā.

Tā kā sociālās un tehnoloģiskās pārmaiņas notiek vēl nepieredzētā tempā, kas nebija iedomājams, kad pirmo reizi tika izveidota Šengenas zona, Šengenas zonai ir jāpielāgojas, lai joprojām atrastos šīs jomas avangardā. **Jaunajām tehnoloģijām un digitālajiem risinājumiem** būs izšķiroša nozīme robežu pārvaldības pārveidošanā un draudu agrīnas atklāšanas nodrošināšanā. Investīcijām Eiropas robežu pārvaldības un drošības nākotnes tehnoloģiju pētniecībā un izstrādē būtu jāturpina aizsargāt Šengenas zonu, nākotnē izmantojot mūsdienīgus Eiropas risinājumus. Lai to panāktu, ir jāveido ciešākas partnerības, arī ar Šengenas asociētajām valstīm un ar publiskā un privātā sektora ieinteresētajām personām, piemēram, pētniekiem, uzņēmējiem, novatoriskiem uzņēmumiem vai pētniecības un

¹⁷ Saskaņā ar pārskatīto grafiku iceļošanas/izceļošanas sistēmas ieviešana būs pakāpeniska, sākot ar 2025. gada oktobri. Eiropas ceļošanas un atļauju sistēma tiks ieviesta 2026. gada pēdējā ceturksnī.

¹⁸ Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido lietotni ceļotāja datu elektroniskai iesniegšanai (“*EU Digital Travel* lietotne”) un attiecībā uz digitālu ceļotāja identifikatoru izmantošanu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/399 un (ES) 2018/1726 un Padomes Regulu (EK) Nr. 2252/2004 (COM/2024/670 final); Priekšlikums – Padomes lēmums par digitālu ceļotāja identifikatoru, kuru pamatā ir personas apliecības, izdošanu un tehniskajiem standartiem (COM(2024) 671 final).

tehnoloģiju organizācijām. Šis darbs ir jāpapildina ar labāku **sagatavotību**, izmantojot progresīvas draudu atklāšanas sistēmas, pastāvīgu kritiskās infrastruktūras uzraudzību un reāllaika reaģēšanas protokolu ieviešanu. Šie pasākumi ir vajadzīgi, lai pārvaldītu kibernetikas drošības pārkāpumu aizvērē lielākos draudus, arī ES aģentūrās un ar robežām saistītās datu sistēmās.

3.3. Šengenas padziļināšana, lai pielāgotos mainīgajai drošības videi

Komisija 2025. gada 1. aprīlī pieņēma stratēģiju **ProtectEU: jauna Eiropas iekšējās drošības stratēģija**, kurā izklāstīts darbs, kas jāveic, lai turpmākajos gados uzlabotu ES drošības sistēmu un integrētu drošības apsvērumus visos ES tiesību aktos, politikā un programmās. Līdzīgi centieni ir jāveic valstu līmenī, jo 2024. gada Šengenas izvērtējumi ir atklājuši pastāvīgus trūkumus stratēģiskajā pieejā iekšējai drošībai. Valstu iestādes joprojām darbojas izolēti, īstenojot *ad hoc* pasākumus, un trūkst visaptverošas Eiropas pieejas. Tas traucē Šengenas valstīm noteikt valsts prioritātes, stratēģiski plānot spējas un izstrādāt pārrobežu un papildinošus pasākumus visos līmeņos (valsts, reģionālā un vietējā līmenī). Tāpēc iekšējās drošības garantēšanai zonā bez iekšējās robežkontroles ir vajadzīga pieeja, kas veicina dziļāku un strukturētāku sadarbību starp valstu tiesībsardzības iestādēm, kā arī Eiropas līmenī, tostarp attiecībā uz pārvaldību.

Kā paziņots Iekšējās drošības stratēģijā, lai atbalstītu sarunas ar dalībvalstīm Padomē par mainīgajām iekšējās drošības problēmām, kā arī viedokļu apmaiņu par galvenajām politikas prioritātēm, Komisija izstrādās un iesniegs regulāru draudu analīzi saistībā ar ES iekšējās drošības problēmām. Lai atbalstītu plašāku darbu pie uzlabotas situācijas apzināšanās, ir būtiski, lai dalībvalstis uzlabotu izlūkdatu apmaiņu ar vienoto izlūkdatu analīzes procedūru (*SIAC*) un nodrošinātu labāku informācijas apmaiņu ar ES aģentūrām un struktūrām.

Lai koordinētākā, saskaņotākā un efektīvākā veidā risinātu mainīgās drošības problēmas, izšķiroša nozīme ir **pārrobežu operatīvajai tiesībsardzības sadarbībai**. Pastāvīgie juridiskie un jurisdikcijas ierobežojumi, kas konstatēti Komisijas 2024. gada novērtējumā par Padomes ieteikumiem par operatīvo tiesībsardzības sadarbību¹⁹, joprojām kavē efektīvu operatīvo sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm. Kā paziņots Eiropas iekšējās drošības stratēģijā²⁰, Komisija strādās pie tā, lai izveidotu augsta līmeņa grupu par operatīvās tiesībsardzības sadarbības nākotni nolūkā izstrādāt kopīgu stratēģisku redzējumu un ierosināt konkrētus risinājumus, kā novērst juridiskās nepilnības, uzlabot informācijas apmaiņu un nodrošināt augstu iekšējās drošības līmeni visā Šengenas zonā.

Viena no problēmām, ar ko saskaras tiesībsardzības iestādes, ir **likumīgas piekļuves datiem** nodrošināšana. Līdzsvara panākšana starp drošību un privātumu ir būtiska, lai aizsargātu gan brīvību, gan drošumu. Pamatojoties uz ieteikumiem, ko 2024. gada maijā pieņēma Augsta līmeņa grupa jautājumos par piekļuvi datiem tiesībsardzības nolūkos, un kā paziņots Eiropas iekšējās drošības stratēģijā, Komisija 2025. gada pirmajā pusē nāks klajā ar ceļvedi, kurā

¹⁹ Komisijas dienestu darba dokuments, novērtējums par to, kā dalībvalstis īsteno Padomes Ieteikumu (ES) 2022/915 (2022. gada 9. jūnijs) par operatīvo tiesībsardzības sadarbību (SWD(2025) 36 final), 31.1.2025.

²⁰ COM(2025) 148 final.

izklāstīti juridiskie un praktiskie pasākumi, ko tā ierosina veikt, lai nodrošinātu likumīgu un efektīvu piekļuvi datiem.

Visbeidzot, ir jāatjaunina tiesiskais regulējums **migrantu kontrabandas apkarošanai**. Komisija mudina Eiropas Parlamentu un Padomi ātri pabeigt sarunas, lai stiprinātu Eiropola lomu migrantu kontrabandas apkarošanā²¹. Tikmēr tiks turpināts darbs pie jau pieejamo rīku uzlabošanas. 2025. gada janvārī Komisija atbalstīja profesionāla migrantu kontrabandas izmeklētāju tiešsaistes tīkla izveidi, ko pārvalda Eiropola Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centrs un ES vienība ziņošanai par interneta saturu. Šis tīkls palīdzēs sagraut noziedzīgos grupējumus, kas darbojas tiešsaistē. Otrajā starptautiskajā konferencē par migrantu kontrabandu tiks izvērtēts progress un noteikta turpmāka rīcība, atbalstot Globālās alianses migrantu kontrabandas apkarošanai darba konsolidēšanu.

Līdzīgas iniciatīvas ir īstenotas, reaģējot uz **narkotiku tirdzniecību**, galveno uzmanību pievēršot tam, lai palielinātu informētību par faktoriem, kas sekmē šo aizvien lielāko apdraudējumu. Sadarbība starp publiskā un privātā sektora ieinteresētajām personām ir bijusi būtiska, lai novērstu komerciālā transporta ļaunprātīgu izmantošanu, kā to veicina Eiropas Ostu alianse. Šī iniciatīva tiks izmantota gaidāmajā ES ostu stratēģijā, ko Komisija plāno pieņemt 2025. gadā, un, kā paziņots Eiropas iekšējās drošības stratēģijā, tā tiks paplašināta, iekļaujot mazākas ostas un iekšzemes ostas.

4. Šengenas darbības pamats – īstenošana

Šengenas sistēmas patiesie panākumi lielā mērā ir atkarīgi no tā, vai sistēmu efektīvi īsteno tūkstošiem iestāžu, kas darbojas uz vietas, to vidū vairākas ES aģentūras. Tikai ar konsekventu, kvalitatīvu un koordinētu rīcību politiskās saistības var pārvērst praktiskā realitātē. Šengenas darbības sistēmu atbalsta robežsargi, tiesībaizsardzības amatpersonas un imigrācijas iestādes, un tā ir būtiska, lai Šengenas vērīenīgo redzējumu padarītu par reālu stratēģisku aktīvu. 2024. gada Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības darbību laikā atklājās, ka, lai gan Šengenas pamati joprojām ir stabili, kritiski svarīgās jomās joprojām pastāv daži pastāvīgi trūkumi. Ir nepieciešama mērķtiecīga turpmāka rīcība, lai novērstu to, ka šie trūkumi apdraud Šengenas zonas integritāti un vispārējo drošību.

4.1. Sagatavotības stiprināšana tālu aiz mūsu robežām

Šengenas zona galvenokārt dod labumu Eiropas pilsoņiem un iedzīvotājiem, sekmējot brīvību pārvietoties Šengenas zonā bez iekšējās robežkontroles. Šie ieguvumi ir pieejami arī visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi dzīvo kādas Šengenas valsts teritorijā.

---

²¹ Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par policijas sadarbības uzlabošanu saistībā ar migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības novēršanu, atklāšanu un izmeklēšanu, kā arī par Eiropola atbalsta uzlabošanu šādu noziegumu novēršanā un apkarošanā un par Regulas (ES) 2016/794 grozīšanu (COM/2023/754 final); Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva, ar ko nosaka minimālos noteikumus, lai novērstu un apkarotu neatļautas ieeļošanas, tranzīta un uzturēšanās Savienībā atbalstīšanu, un aizstāj Padomes Direktīvu 2002/90/EK un Padomes Pamatlēmumu 2002/946/TI (COM/2023/755 final).

2024. gadā kopējais atbilstīgu *bona fide* ceļotāju skaits, proti, tādu ceļotāju skaits, kas ieceļoja ar Šengenas vīzu vai arī viņiem bija tiesības uz ceļošanu bez vīzas, pārsniedza pusmiljardu²². Īstermiņa uzturēšanās gadījumā trešo valstu valstspiederīgie var ieceļot Šengenas zonā, izmantojot **vienotu Šengenas vīzu sistēmu**, ja vien viņi nav tiesīgi ceļot bez vīzas²³. Šī sistēma kopā ar Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu, kas jāievieš 2026. gadā, nodrošina standartizētas robežkontroles, drošības un ieceļošanas procedūras īstermiņa uzturēšanās gadījumā visās Šengenas valstīs, uzlabojot konsekvenci un efektivitāti gan iekšējās mobilitātes, gan ārējās ieceļošanas un izceļošanas pārvaldībā. Tā ir mūsu pirmā aizsardzības līnija.

Kā novērtēts 2024. gada Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības darbībās, kopīgo vīzu noteikumu īstenošanas līmenis ir augsts. Vairākas Šengenas valstis ātri novērsa trūkumus, kas saistīti ar darba plūsmas efektivitāti konsulātos, kuri apstrādā Šengenas vīzas, vai saistībā ar to vīzu apstrādes IT sistēmu. Tomēr valstīs, kas apstrādā vislielāko īstermiņa Šengenas vīzu apjomu, joprojām ir vajadzīgi daži uzlabojumi, lai efektīvi pārvaldītu lielo pieteikumu skaitu.

Pasaules valstis atzīst tos būtiskos ieguvumus, ko sniedz ar Šengenu saistītās tiesības un brīvības, kurām ir būtiska nozīme globālajā savienojamībā un sadarbībā. ES ir jāturpina veicināt **augstus globālos standartus** robežu pārvaldības, tiesībaizsardzības sadarbības un informācijas apmaiņas jomā, stingri aizsargājot pamattiesības.

Virzoties uz priekšu, padziļinot attiecības ar partnervalstīm mūsu kaimiņos un citviet, ir nepārprotami jāaņem ievērot mūsu augstos standartus un kopīgās vērtības. Trešām valstīm, kas ir tiesīgas izmantot bezvīzu režīmu vai privileģētas Šengenas attiecības, ir ne tikai jāgūst labumi, bet arī jāpilda šīs būtiskās saistības. Tam nepieciešama stingrāka uzraudzība un pārskatbildība. Komisijas **jaunajā vīzu stratēģijā**, ko paredzēts pieņemt vēlāk 2025. gadā, tiks pētīta vīzu politikas kā konkurētspējas virzītāja loma, kas ir līdzeklis ES iekšējās drošības uzlabošanai un sadarbības uzlabošanai ar trešām valstīm, arī atpakaļuzņemšanas jomā. Stratēģijā tiks apsvērti arī pasākumi, lai atvieglotu labāko studentu, pētnieku un kvalificētu darba ņēmēju ierašanos no trešām valstīm, atbalstot Prasmju savienību²⁴.

Lielākas kohēzijas un integrācijas veicināšana ar **ES kandidātvalstīm** ir iespēja dalīties pieredzē un paplašināt pamatvērtību un standartu ievērošanu, aptverot mūsu kaimiņus. Pēdējo gadu laikā *Frontex* ir pastiprinājusi atbalstu kandidātvalstīm. ES ir risinājusi sarunas par statusa nolīgumiem ar Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Moldovu, Melnkalni, Ziemeļmaķedoniju un Serbiju²⁵. 2024. gadā *Frontex* klātbūtne tika paplašināta līdz Melnkalnes un Albānijas robežai.

---

²² 2025. gada marta Šengenas barometrs+.

²³ Pēc katra gadījuma izvērtēšanas, lai noteiktu, vai trešās valstis atbilst augstajiem Šengenas standartiem, ES pašlaik ir bezvīzu režīms ar 61 trešo valsti, diviem Ķīnas īpašajiem administratīvajiem reģioniem (Honkongu un Makao) un vienu teritoriālo pārvaldi, ko vismaz viena ES dalībvalsts neatzīst par valsti (Taivāna). Saskaņā ar šo režīmu trešo valstu pilsoņi, kuriem ir biometriskā pase, var ieceļot Šengenas zonā bez vīzas, lai tur uzturētos īstermiņā. Piemēro vīzu savstarpējības principu, kas ļauj ES pilsoņiem ceļot uz šīm trešām valstīm.

²⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Prasmju savienība" (COM(2025) 90 final), 5.3.2025.

²⁵ Statusa nolīgums ar Bosniju un Hercegovinu vēl tiek pabeigts, bet nolīgumi ar Albāniju, Melnkalni, Moldovu, Serbiju un Ziemeļmaķedoniju ir parakstīti un notiek kopīgas operācijas.

Šie nolīgumi paplašina kritiski svarīgu robežu pārvaldību ārpus ES ārējām robežām, palīdzot novērst iespējamus riskus, pirms tie sasniedz ES.

Kandidātvalstis 2024. gadā veica pasākumus, lai pielāgotos Šengenas prasībām, tajā skaitā veica pasākumus, lai ievērotu augstus robežu pārvaldības standartus, saskaņotu vīzu politiku, apkarotu organizēto noziedzību, terorismu un hibrīddraudus un veidotu sadarbību tiesībsardzības jomā. Ar ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem²⁶ ir panākts konkrēts progress migrācijas pārvaldībā. Tomēr progress joprojām ir nevienmērīgs, un ir vajadzīga turpmāka rīcība attiecībā uz vīzu saskaņošanu un valsts Šengenas pārvaldības sistēmas izveidi. Melnkalne un Serbija ir veikušas pozitīvas darbības, lai izstrādātu Šengenas rīcības plānu. Komisija cieši uzrauga visas ES kandidātvalstis. Kandidātvalstu iestādes tiks pakāpeniski integrētas ar Šengenas zonu saistītajās darbībās, arī iesaistot tās apmācības un uzraudzības pasākumos.

Paplašināšanās nozīmē arī gatavošanos jauniem ģeopolitiskiem izaicinājumiem robežu pārvaldības un drošības apdraudējumu jomā. Komisija šo darbu uzskatīs par prioritāti politikas pārskatīšanas laikā, galveno uzmanību pievēršot tādas dinamiskas sistēmas izveidei, kas ir pilnībā sagatavota nākotnes vajadzībām un konfigurācijām.

Partnervalstis cenšas padziļināt attiecības ar Šengenas zonas dalībvalstīm, lai veidotu privilēģētas attiecības robežu pārvaldības un drošības jomā, sniedzot taustāmus ieguvumus saviem pilsoņiem un veidojot ciešākus cilvēku savstarpējos kontaktus *bona fide* ceļošanas un likumīgas migrācijas rezultātā. *Frontex* pašlaik apspriež darba vienošanās ar gandrīz 20 trešām valstīm²⁷, kas varētu aptvert informācijas apmaiņu, izmantojot *EUROSUR*, un riska analīzes pasākumus. Lai vēl vairāk stiprinātu Šengenas zonas drošību, Eiropols un ES dalībvalstis pēdējo gadu laikā ir pastiprinājušas darbu, lai uzlabotu informācijas nosūtīšanu un apstrādi no galvenajām trešām valstīm²⁸. Šī pieeja nodrošina, ka attiecīgie dati, jo īpaši par personām, kuras tur aizdomās par terorismu, tiek efektīvi apstrādāti un kopīgoti, lai palīdzētu atklāt un novērst drošības apdraudējumus pie ES ārējām robežām.

Komisija atzinīgi vērtē to, ka ir sekmīgi pabeigtas sarunas par nolīgumiem starp ES un attiecīgi Islandi un Norvēģiju, kas ietver pasažieru datu reģistra datu izmantošanu. Noteikumi formāli nav daļa no Šengenas tiesiskā regulējuma, bet, tiklīdz tie stāsies spēkā, tie ļaus šīm Šengenas valstīm pārsūtīt un apstrādāt šāda veida datus, tādējādi ievērojami uzlabojot Šengenas zonas spēju apkarot terorismu un smagus noziegumus.

---

²⁶ [ES rīcības plāns attiecībā uz Rietumbalkāniem – Eiropas Komisija.](#)

²⁷ Albānija, Armēnija, ASV, Bosnija un Hercegovina, Gambija, Jordānija, Kaboverde, Kanāda, Kosova, Libāna, Maroka, Mauritānija, Melnkalne, Moldova, Nigēra, Nigērija, Senegāla, Serbija, Ukraina un Ziemeļmaķedonija.

²⁸ Piemēram, 2025. gada martā ES un Brazīlija parakstīja nolīgumu, kas stiprina partnerību starp Eiropolu un Brazīlijas tiesībsardzības iestādēm, ļaujot apmainīties ar operatīvo informāciju.

2025.–2026. gada Šengenas cikls – ciešāka koordinācija Šengenas ārējā darbībā

Šengenas globālajai dimensijai ir arī izšķiroša nozīme cīņā pret **destabilizācijas taktiku**, ko izmanto visā pasaulē, jo īpaši ģeopolitiskās sāncensības situācijās, piemēram, kā to dara Krievija. Šengenas sistēma ļauj ES rīkoties kolektīvi, piemēram, veicot pasākumus vīzu režīma atcelšanas apturēšanas mehānisma ietvaros un apvienojot resursus, jo īpaši ES aģentūru resursus, lai novērstu kritiski svarīgus apdraudējumus. Vienlaikus ES var apņemties īstenot koordinētu pieeju trešām valstīm, arī attiecībā uz procedūrām, kas ļauj ieceļot Šengenas zonā²⁹.

Komisija 2024. gadā analizēja 2022. gada 30. septembrī izdoto pamatnostādņu īstenošanu attiecībā uz vispārējo vīzu izsniegšanu pieteikumu iesniedzējiem no Krievijas. Novērtējums liecina, ka kopīgās rīcības rezultātā ir ievērojami samazinājies Krievijas valstspiederīgajiem izsniegto Šengenas vīzu skaits – no vairāk nekā 4 miljoniem 2019. gadā izsniegto vīzu līdz 0,5 miljoniem 2023. gadā. Tomēr Šengenas valstīs joprojām pastāv atšķirīga prakse, kas varētu apdraudēt ES drošību. Dažas valstis joprojām izsniedz lielu skaitu tūrisma vīzu Krievijas valstspiederīgajiem, tādējādi apdraudot kopīgos centienus stiprināt drošību. Tāpēc ir būtiski par prioritāti noteikt saskaņotas rīcības konsekventu īstenošanu attiecībā uz trešām valstīm visās Šengenas valstīs, kā apspriests Šengenas padomē 2025. gada martā.

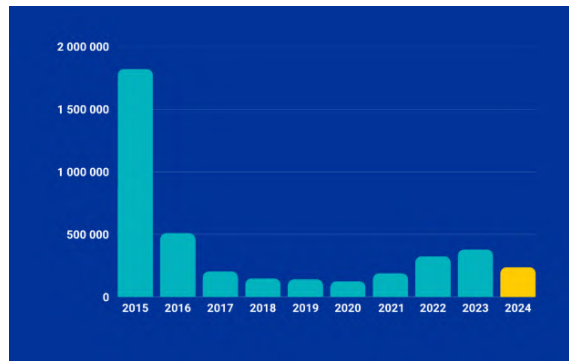
4.2. Lielāka cilvēku drošība, izmantojot stingru robežu pārvaldību un efektīvāku atgriešanu

Kvalitatīva **Eiropas integrētā robežu pārvaldība** ir Šengenas zonas panākumu stūrakmens. 2024. gadā Šengenas zona atkal bija pasaulē visvairāk apmeklētais galamērķis – 40 % no pasaules starptautiskajiem ceļojumiem notika pie tās ārējām robežām. Šis ievērojamais pasažieru skaits tika efektīvi pārvaldīts, izmantojot vairāk nekā 120 000 Eiropas robežu un krasta apsardzes darbinieku ikdienas darbu, lai gan lielā darba slodze iestādēm rada lielas problēmas.

Tajā pašā laikā ģeopolitiskie un drošības konflikti bija migrācijas plūsmu virzītājspēks, kas vēl vairāk sarežģīja Šengenas ārējo robežu pārvaldību, un tie ietvēra taktiku izmantot migrāciju kā ieroci politiskiem mērķiem. Pastiprināti ES centieni, piemēram, stiprinot partnerības ar trešām valstīm, ievērojami **samazināja** neatbilstīgas robežšķērsošanas gadījumu skaitu. 2024. gadā tika reģistrēti aptuveni 240 000 gadījumu, kas ir zemākais līmenis kopš 2021. gada³⁰.

²⁹ Komisijas paziņojums 1. Kurā atjaunina pamatnostādnes par vispārējiem vīzu izsniegšanas noteikumiem attiecībā uz pieteikumu iesniedzējiem no Krievijas, balstoties uz Padomes 2022. gada 9. septembra Lēmumu (ES) 2022/1500 par Nolīguma starp Eiropas Kopienu un Krievijas Federāciju par vīzu atvieglinātu izsniegšanu Eiropas Savienības un Krievijas Federācijas pilsoņiem piemērošanas pilnīgu apturēšanu, un 2. Kurā sniedz pamatnostādnes par Krievijas pilsoņu kontroli pie ārējām robežām (C(2022) 7111 final).

³⁰ *Frontex* dati (2025. gada 14. janvāris). [Neatbilstīgas robežšķērsošanas gadījumu skaits ES 2024. gadā strauji samazinājās.](#)

Neatbilstīga robežšķērsošana ES (Frontex)

Papildus lielai pasažieru plūsmai, tajā skaitā to pasažieru plūsmai, kuri cenšas apiet ieceļošanas nosacījumus, ES ārējās robežas ir pakļautas arvien plašākiem un sarežģītākiem **drošības apdraudējumiem**. Notiekošā vardarbība Sāhelā veicina pārvietošanu un rada auglīgu augsni, lai teroristu grupējumi stiprinātu savus tīklus, un Krievijas algotņi, iespējams, saasina vardarbības spirāli un sekmē džihādistu vervēšanas centienus³¹. Līdzīgi reģionālas krīzes ārpus ES rada tālāku efektu, sniedzot jaunu motivāciju teroristiem visā ideoloģiskajā spektrā vervēt, mobilizēt vai palielināt savas spējas³². Lai gan šie draudi pašlaik šķiet vairāk vietēja vai reģionāla rakstura, joprojām ir jāievēro modrība pie ārējām robežām, lai novērstu ārvalstu kaujinieku teroristu atgriešanos ES un mazinātu terorisma risku. Ārējās robežas joprojām ir neaizsargātas arī pret nelikumīgu preču, piemēram, narkotiku un šaujamo ierociņu, kontrabandu, kas var veicināt organizēto noziedzību.

ES ārējo robežu pārvaldība ir Šengenas valstu un ES kopīga atbildība. Saskaņā ar savām pilnvarām *Frontex* turpina sniegt būtisku atbalstu robežu pārvaldībai ar vairāk nekā 2600 pastāvīgā korpusa darbiniekiem un tehniskajiem līdzekļiem, kas izvērsti Šengenas valstīs un trešās valstīs. 2024. gadā *Frontex* sāka īstenot savu jauno operatīvo koncepciju un komandstruktūru, kas nodrošinās, ka izvērstie spēki var ātrāk un elastīgāk reaģēt uz operatīvo situāciju. Pamatojoties uz pēdējos gados panākto būtisko progresu un lai apmierinātu pastāvīgās vajadzības, Komisija strādās pie tā, lai stiprinātu aģentūru, tostarp nodrošinot tai mūsdienīgas tehnoloģijas uzraudzībai un situācijas apzināšanās nodrošināšanai. Šajā ziņā ir ļoti svarīgi, lai Šengenas valstis turpinātu savlaicīgi sniegt ieguldījumu Eiropas Robežu un krasta apsardzē, jo īpaši attiecībā uz personālu un aktīviem. Turklāt, lai vēl vairāk uzlabotu robežu drošību un stiprinātu ES sadarbību, ņemot vērā mainīgos apdraudējumus, Komisija nākamgad ierosinās stiprināt *Frontex*.

Papildus tam, ka *Frontex* rīcībā ir resursi, kas tai vajadzīgi, lai atbalstītu kopīgas operācijas uz vietas, ir ļoti svarīgi, lai Šengenas valstis pastiprinātu savus centienus, jo robežu pārvaldības prakses īstenošanā joprojām pastāv būtiskas nepilnības.

Šīs īstenošanas nepilnības īpaši ietekmē **robežpārbaudes**. Šengenas izvērtējumi liecina, ka gandrīz puse no visām Šengenas valstīm saskaras ar trūkumiem, kas saistīti ar cilvēkresursiem, apmācību, robežpārbaudes procedūru īstenošanu un tehniskiem jautājumiem, kuri ietekmē IT

³¹ *Frontex* 2024. gada stratēģiskā riska analīze. [Strategic Risk Analysis 2024 Report.pdf](#)

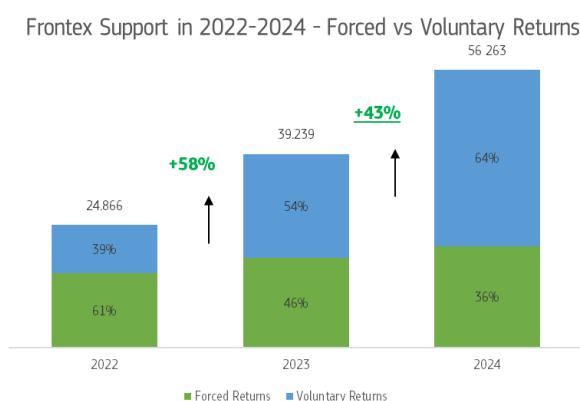
³² COM(2025) 148 final.

aprīkojuma funkcionalitāti, jo īpaši Šengenas Informācijas sistēmas izmantošanas laikā. Šo trūkumu turpmāka pastāvēšana rada drošības nepilnības Šengenas zonā, un tāpēc Komisija sadarbosies ar Šengenas valstīm, lai izpētītu progresa trūkuma iemeslus. Par progresu šajā jomā Komisija ziņos Šengenas padomei 2025.–2026. gada Šengenas cikla laikā.

Attiecībā uz **robežuzraudzību** dažām Šengenas valstīm, kuras ir pakļautas paaugstinātam drošības apdraudējumam augstā narkotiku tirdzniecības riska no trešām valstīm un pieaugošās migrācijas dēļ, ir būtiski trūkumi. Šī neaizsargātība galvenokārt ietekmē jūras robežu uzraudzību. Pēdējā gada laikā ES no Robežu pārvaldības un vīzu instrumenta piešķīra papildu līdzekļus 378 miljonu EUR apmērā, lai atbalstītu Šengenas valstis to robežu uzraudzības infrastruktūras un spēju stiprināšanā. Komisija aicina Šengenas valstis paātrināt darbību, lai nodrošinātu, ka līdzekļi tiek novirzīti jomām, kurās ir vissteidzamākās vajadzības, un optimizētu pieejamo tehnoloģiju izmantošanu.

Efektīvāka ārējo robežu pārvaldība ir jāpapildina ar efektīviem pasākumiem, lai **atgrieztu** tos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties dalībvalstīs. Ceļotājiem, kas ieceļo īstermiņa vai ilgtermiņa uzturēšanās nolūkā, ir jāizpilda visas drošības prasības, kā arī rūpīgi jāizpilda prasība noteiktajā termiņā izceļot no Šengenas zonas. Ja viņi to nedara, Šengenas zonai ir kopīgu minimālo noteikumu kopums, kas reglamentē tādu personu atgriešanu, kurām nav tiesību uzturēties, tostarp tādu personu atgriešanu, kuras apiet likumīgas ieceļošanas procedūras. Tiklīdz ieceļošanas/izceļošanas sistēma sāks darboties, tā uzlabos izpildi, uzlabojot to personu atklāšanu, kuras pārsniedz atļauto uzturēšanās termiņu, jo tās veido ievērojamu daļu ceļotāju, kuriem nav tiesību uzturēties un kuriem būtu jāatgriežas.

2024. gadā faktisko atgriešanas gadījumu skaits palielinājās par gandrīz 12 % salīdzinājumā ar 2023. gadu, sasniedzot gandrīz 123 400 atgriešanas gadījumu, kas ir būtisks ieguldījums, ko bija iespējams panākt *Frontex* atbalsta ievērojamā pieauguma dēļ. Šajā gadā *Frontex* palīdzēja Šengenas valstīm atgriezt vairāk nekā 56 000 cilvēku, kas ir par 43 % vairāk nekā iepriekšējā gadā. Turpināja pieaugt arī brīvprātīgas atgriešanās gadījumu skaits – no 54 % 2023. gadā līdz 64 % 2024. gadā.

Neraugoties uz šo pozitīvo tendenci, **valstu atgriešanas sistēmu efektivitāte** joprojām ir būtiska problēma visā Šengenas zonā, jo tikai katrs piektais cilvēks, kas jāatgriež, faktiski tiek atgriezts. Vismaz puse no visām Šengenas valstīm joprojām saskaras ar nopietnām grūtībām atgriešanas jomā, kas ir īpaši izteiktas valstīs ar lielāku atgriešanas lietu skaitu.

Kopēju brīdinājumu izmantošana **Šengenas Informācijas sistēmā** attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem ir jāatstāj Šengenas zona, ir veicinājusi efektīvāku atgriešanu, pateicoties ievērojami labākai koordinācijai un informācijas apmaiņai. Tomēr sistēma joprojām netiek pietiekami izmantota kā kopīgs instruments personu identificēšanai un atgriešanas atbalstam, jo vairākās Šengenas valstīs izveidoto atgriešanas brīdinājumu skaits ir par 60 % mazāks nekā izdoto atgriešanas lēmumu skaits. Tas nozīmē, ka var būt atgriežamas personas, kas aizbēgušas, bet sistēmā nav informācijas, lai nodrošinātu viņu atgriešanu. Turklāt 2024. gadā dažas Šengenas valstis nebija iekļāvušas pirkstu nospiedumus nevienā brīdinājumā par atgriešanu, un daudzas no tām nebija iekļāvušas personu apliecinošus dokumentus un fotogrāfijas pat tad, ja tās bija pieejamas. Tam nepieciešama steidzama rīcība valsts līmenī.

Lai risinātu to trešo valstu valstspiederīgo īpašās problēmas, kuri rada drošības apdraudējumu, ES atgriešanas koordinators, pamatojoties uz dalībvalstu praksi, sniedza norādījumus par to, kā izmantot Šengenas Informācijas sistēmas atgriešanas brīdinājumus un “drošības karodziņu”.

2024. gada tematiskā izvērtēšana efektīvākai atgriešanai

Lai atbalstītu Eiropas atgriešanas sistēmu, Komisija veica tematisku Šengenas izvērtējumu par atgriešanas sistēmas efektivitāti. Tajā tika konstatēts progress valstu atgriešanas sistēmu izstrādē, kā arī atklāts, ka situācija ir sarežģīta, jo valstu tiesiskie regulējumi un procedūras dažādās Šengenas valstīs ir atšķirīgi, kas vājina ES vispārējo efektivitāti.

Izvērtējumā tika konstatētas **trīs galvenās problēmas**. Pirmkārt, riska analīzes trūkums, lai prognozētu atgriešanas lietu skaita svārstības, liedz valstu iestādēm veikt sagatavotības pasākumus, arī resursu integrētu plānošanu, jo īpaši ārkārtas situāciju plānošanu. Otrkārt, Šengenas valstis saskaras ar grūtībām nodrošināt raitu atgriešanas procesu, jo galvenajos posmos, arī pārsūdzības sistēmā, efektīvā pirmsatgriešanas identifikācijā un pietiekamā atgriešanās pienākuma izpildes uzraudzībā ir trūkumi. Treškārt, ir jāuzlabo brīdinājumu par atgriešanu operatīvā īstenošana Šengenas Informācijas sistēmā, ko veic visas valsts iestādes, lai panāktu efektīvāku lēmumu pieņemšanu atgriešanas procedūru gadījumā.

Lai risinātu šīs problēmas, Šengenas valstis var izmantot plašu apzinātās **paraugprakses** klāstu. Piemēram, dažas valstis (Nīderlande, Norvēģija) ir ieviesušas integrētus plānošanas un kontroles ciklus visām atgriešanas procesā iesaistītajām iestādēm, nodrošinot regulāru koordināciju un optimālu resursu piešķiršanu. Turklāt ir izrādījies lietderīgi izmantot lietu pārvaldības IT rīkus, kas ļauj reāllaikā apmainīties ar informāciju starp dažādām iestādēm (Austrija, Igaunija, Nīderlande, Norvēģija). Vienlīdz svarīga ir prakse, saskaņā ar kuru par katras atgriešanas procedūras būtisko posmu tiek noteiktas konsultācijas atgriešanas jautājumos, kas pielāgotas atgriežamo personu īpašajām vajadzībām (Austrija, Bulgārija, Nīderlande, Norvēģija) un kas var ievērojami uzlabot atgriešanas vispārējo efektivitāti.

Status quo vairs nav pieņemams. Tāpēc Komisija ir ierosinājusi jaunu tiesisko regulējumu attiecībā uz atgriešanu³³ un aicina likumdevējus sarunās panākt ātru progresu. Ir pienācis laiks

³³ COM/2025/101 final.

atstāt pagātnē sadrumstalotus risinājumus un panākt progresu savstarpēju lēmumu atzīšanā un izpildē, kā arī apvienot vajadzīgos valstu un Eiropas resursus tā, lai ieguvēji būtu visi, atzīstot dažādu dalībnieku stiprās puses, kas sniedz ieguldījumu Eiropas vispārējo interešu īstenošanā. Gaidot vienošanos par jauno tiesisko regulējumu atgriešanas jomā un tā piemērošanu, Komisija aicina Šengenas valstis nekavējoties īstenot tematiskās izvērtēšanas ieteikumus, lai optimāli izmantotu esošās sistēmas un sasniegtu labākus un ātrākus rezultātus.

4.3. Augsta līmeņa koordinēta rīcība Šengenas zonā

Augsts situācijas apzināšanās līmenis, jo īpaši pie ārējām robežām, ir būtisks priekšnoteikums, lai sagatavotos mainīgajai drošības videi. ES sistēma jau piedāvā stabilus instrumentus **situācijas apzināšanai un riska analīzei**, piemēram, *EUROSUR*, kas izstrādāts, lai uzlabotu ārējo robežu pārvaldību, integrējot informāciju valstu un ES līmenī, arī satelītattēlus, informācijas sistēmas un ziņošanas lietotnes, lai uzlabotu informētību pie ES robežām. Tomēr aptuveni 50 % Šengenas valstu joprojām saskaras ar būtiskiem trūkumiem, kas bieži vien ir saistīti ar apmācīta personāla trūkumu un nepietiekamu sadarbību starp aģentūrām, tādējādi samazinot šo instrumentu potenciālu. Lai novērstu konstatētos trūkumus un sniegtu Šengenas valstīm un *Frontex* praktiskus norādījumus par *EUROSUR* īstenošanu un pārvaldību, Komisija 2025. gada janvārī pieņēma ieteikumu, ar ko izveido *EUROSUR* rokasgrāmatu³⁴.

2025.–2026. gada Šengenas ciklā ir jābalstās uz paveikto un jābūt soli priekšā jauniem apdraudējumiem, saglabājot skaidru izpratni par norisēm uz vietas. Lai to panāktu, ir maksimāli jāizmanto pieejamie instrumenti, piemēram, *EUROSUR*, un jāīsteno stabilāka un integrētāka analītiskā pieeja, aktīvi iesaistot ES aģentūras.

Ātra un efektīva **informācijas apmaiņa** starp tiesībaizsardzības iestādēm joprojām ir viens no iedarbīgākajiem instrumentiem noziedzības novēršanai un apkarošanai. Līdz 2024. gada beigām visām Šengenas valstīm bija jātransponē Informācijas apmaiņas direktīvas³⁵ jaunie noteikumi savās valsts sistēmās, lai nodrošinātu netraucētu un koordinētu saziņu. 11 Šengenas valstis vēl nav paziņojušas par šīs direktīvas transponēšanu³⁶, un septiņas ir paziņojušas tikai par daļēju transponēšanu. Vairākas valstis vēl nav izveidojušas funkcionējošu vienotu kontaktpunktu, kas savienots ar sadarbībspējīgu lietu pārvaldības sistēmu. Šie kavējumi apdraud ikvienu. Visām valstīm ir steidzami jāpabeidz juridiskā un tehniskā īstenošana, lai tiesībaizsardzības iestādes varētu ātri apmainīties ar informāciju.

Lielpajoma IT sistēmu, jo īpaši **Šengenas Informācijas sistēmas**, uzlabotās funkcijas vēl nav pilnībā sasniegušas savu potenciālu drošības uzlabošanā. Turklāt daudzas Šengenas valstis joprojām saskaras ar problēmām, īstenojot būtiskas funkcijas pie ārējām robežām, piemēram, pirkstu nospiedumu meklēšanu, izmantojot **Vīzu informācijas sistēmu**. Šīs grūtības,

³⁴ Komisijas Ieteikums (2025. gada 17. janvāris), ar ko izveido praktisku rokasgrāmatu par *EUROSUR* īstenošanu un pārvaldību (“*EUROSUR* rokasgrāmata”) (C(2025) 117 final).

³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/977 (2023. gada 10. maijs) par informācijas apmaiņu starp dalībvalstu tiesībaizsardzības iestādēm un ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2006/960/TI (OV L 134, 22.5.2023, 1.–24. lpp.).

³⁶ Komisija 2025. gada 31. janvārī sāka pārkāpuma procedūras, nosūtot oficiāla paziņojuma vēstuli 18 dalībvalstīm (Beļģijai, Bulgārijai, Čehijai, Dānijai, Francijai, Grieķijai, Horvātijai, Igaunijai, Kiprai, Luksemburgai, Maltai, Nīderlandei, Polijai, Portugālei, Rumānijai, Slovēnijai, Spānijai un Vācijai).

galvenokārt pietiekamu resursu trūkuma dēļ, nozīmē, ka šie instrumenti lielā mērā netiek pietiekami izmantoti un joprojām pastāv ļoti būtiskas nepilnības drošības jomā. Bez mērķtiecīgām investīcijām un stingras apņemšanās pilnībā ieviest Šengenas Informācijas sistēmu un Vīzu informācijas sistēmu, to spēja kļūt par stabilu un uzticamu drošības pīlāru joprojām netiek izmantota.

Līdztekus netraucētas informācijas apmaiņas īstenošanai un lai papildinātu mūsu pasākumus pie ārējām robežām, ir vajadzīga strukturēta un efektīva **sadarbība pārrobežu operatīvajā tiesībsardzības jomā**.

Šengenas koordinators 2023.–2024. gada Šengenas cikla sarunās, kā arī nesētajos Šengenas izvērtēšanas apmeklējumos dažās Šengenas valstīs (Čehijā, Horvātijā, Slovākijā un Ungārijā) ir uzsvērts, ka pārrobežu sadarbība, jo īpaši reģionālajās un pierobežas teritorijās, pēdējā gada laikā ir ievērojami uzlabojusies. 2024. gadā tika atjaunoti vairāki divpusēji un daudzpusēji nolīgumi, lai palīdzētu iestādēm šos sadarbības mērķus pārvērst rīcībā uz vietas, tostarp noteikumi par policijas un citu publisko pilnvaru īstenošanu pierobežas reģionos, kā paredzēts pārskatītajā Šengenas Robežu kodeksā.

Pēdējā gada laikā arvien lielāka uzmanība tika pievērsta arī stratēģiskāku instrumentu īstenošanai, kuros izmantota “visa maršruta pieeja”, kas neaprobežojas tikai ar tūlītēju risku novēršanu, kuri rodas iekšējo robežu reģionos, lai novērstu apdraudējumus pie ārējām robežām. 2024. gadā tika vēl vairāk stiprināta Šengenas reģionālā iniciatīva starp Austriju, Bulgāriju, Grieķiju, Slovākiju, Rumāniju un Ungāriju. Tagad tajā ir iekļauti pasākumi pie Bulgārijas un Turcijas robežas, lai efektīvāk novērstu draudus, pirms tie sasniedz Šengenas zonu. Tāpat ir paredzēts, ka Horvātija, Itālija un Slovēnija īstēnos kopīgas patruļas pie savas robežas ar Bosniju un Hercegovinu, tādējādi uzlabojot reģionālo sadarbību.

Šīs pozitīvās norises apstiprina potenciālu, ko piedāvā Padomes Ieteikums (ES) 2022/915 (2022. gada 9. jūnijs) par operatīvo tiesībsardzības sadarbību³⁷ un Komisijas 2023. gada 23. novembra ieteikumi par alternatīviem pasākumiem kontrolei pie iekšējām robežām³⁸. Šengenas valstis ir kopīgi izstrādājušas daudzas jaunas prakses, tostarp izveidojušas kopīgus policijas iecirkņus un regulāru kopīgu pārrobežu riska analīzi, lai labāk pielāgotu kopīgās operācijas. Turklāt vairākas valstis ievieš pārsūtīšanas procedūru, kura ieviesta ar pārskatīto Šengenas Robežu kodeksu³⁹ un kuras mērķis ir atvieglot neatbilstīgu migrantu tiešu pārsūtīšanu pie iekšējām robežām, un tiek veikti pasākumi, lai nodrošinātu tās praktisko piemērošanu. Komisija aicina Šengenas valstis cieši sadarboties ar kaimiņvalstīm, jo īpaši gadījumos, kad ir atjaunota kontrole pie iekšējās robežas, izstrādāt jaunas sadarbības iniciatīvas un ļaut ceļotājiem netraucēti šķērsot iekšējās robežas.

³⁷ OV L 158, 13.6.2022, 53.–64. lpp.

³⁸ Komisijas Ieteikums (ES) 2024/268 (2023. gada 23. novembris) par dalībvalstu sadarbību attiecībā uz nopietnu iekšējās drošības un sabiedriskās kārtības apdraudējumu teritorijā bez iekšējās robežkontroles (OV L, 2024/268, 17.1.2024.).

³⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1717 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko groza Regulu (ES) 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (OV L, 2024/1717, 20.6.2024.).

Vienlaikus operatīvajai tiesībaizsardzības sadarbībai joprojām ir neizmantots potenciāls, jo valstu pieejas ievērojami atšķiras un tās ne vienmēr tiek apsvērtas un īstenotas stratēģiski. Lai gan ir izstrādātas jaunas iniciatīvas un prakse, tās netiek vienādi pārņemtas visā Šengenas zonā un daudzos gadījumos netiek uzskatītas par daļu no plašākas Šengenas drošības rīkkopas. Ir kopīga interese stiprināt valstu centienus un pilnībā izmantot ciešākas sadarbības sniegtās priekšrocības. Tas arī palīdzēs novērst traucējumus pie iekšējām robežām un nodrošināt robežšķērsošanas pareizu darbību Eiropas transporta tīklā (*TEN-T*).

Šengenas izvērtējumi 2024. gadā apstiprināja, ka daudzām Šengenas valstīm joprojām trūkst tiesiskā regulējuma efektīvas pārrobežu sadarbības īstenošanai, jo vairāki nolīgumi joprojām ir novecojuši. Dažās valstīs pastāv arī darbības šķēršļi, piemēram, ierobežojumi veikt pietiekamu mobilo uzraudzību vai juridiski ierobežojumi policijai saņemt pasažieru datus no prāmju operatoriem. Tā rezultātā dažos gadījumos tika atjaunota kontrole pie iekšējām robežām, lai gan daudzos gadījumos, izmantojot valstu policijas pilnvaras, bieži vien lietderīgāk un efektīvāk varētu sasniegt tādus pašus rezultātus.

Korektīvie pasākumi ir īpaši steidzami tām Šengenas valstīm, kuras ir paziņojušas par kontroles atjaunošanu pie iekšējām robežām, jo tā ir atkāpe no principiem, kas ir Šengenas sadarbības pamatā. 2025. gada aprīlī **desmit Šengenas valstis** bija atjaunojušas vai paplašinājušas **iekšējo robežkontroli**.

Pārskatītais Šengenas Robežu kodekss stājās spēkā 2024. gada 10. jūlijā. Tajā ir ietverts atjaunināts regulējums iekšējās robežkontroles atjaunošanai ar skaidrākiem termiņiem un stingrākiem uzraudzības un ziņošanas pienākumiem Šengenas valstīm un Komisijai. Pārskatītā Šengenas Robežu kodeksa stāšanās spēkā tiek uzskatīta par jaunā tiesiskā regulējuma sākumu, kas nozīmē, ka jaunajā kodeksā noteiktie termiņi un pienākumi tiks aprēķināti no pirmā paziņojuma brīža kopš kodeksa stāšanās spēkā. Komisija ir pieņēmusi veidnes paziņojumiem un ziņojumiem, kas dalībvalstīm jāiesniedz, atjaunojot iekšējo robežkontroli.

Komisija cieši uzrauga Šengenas valstu darbības, iesaistoties strukturētā dialogā ar visām attiecīgajām dalībvalstīm, lai apzinātu nepilnības vai neatbilstības jauno noteikumu piemērošanā, tostarp saistībā ar pārsūtīšanas praksi pie iekšējām robežām. Notiekošo novērtējumu mērķis ir nodrošināt, ka ikviens īstenotais pasākums ir gan samērīgs, gan nepieciešams; un, otrkārt, garantēt, ka paziņojumi par kontroles atjaunošanu pie iekšējām robežām attiecas tikai uz patiesiem un pamatotiem gadījumiem, jo īpaši situācijās, kad attiecīgie pasākumi tikai pastiprina policijas sadarbības centienus.

Komisija atzinīgi vērtē operatīvās sadarbības pieaugumu, arī reģionālā līmenī, un veicina turpmākas iniciatīvas, piemēram, policijas pilnvaru izmantošanu pierobežas apgabalos, kas ir spēcīgi instrumenti, lai risinātu dalībvalstu pamatotās bažas par migrāciju un drošību. Komisija joprojām ir apņēmības pilna ievērot brīvas pārvietošanās un drošības principus visā Šengenas zonā un vajadzības gadījumā veiks turpmākus pasākumus nākamajā Šengenas ciklā, tostarp izdodot atzinumus, kā izklāstīts pārskatītajā Šengenas Robežu kodeksā.

5. Prioritātes 2025.–2026. gada Šengenas ciklā

Ieguvumi, ko Šengenas zona ir sniegusi cilvēkiem ES, diez vai bija iedomājami, kad piecas dibinātājas dalībvalstis parakstīja Šengenas nolīgumu pirms 40 gadiem. Laika gaitā Šengenas zona ir kļuvusi par stabilu un visaptverošu sistēmu, kas koordinēti un efektīvi pārvalda ārējās robežas, drošību un migrāciju, pilnībā ievērojot Eiropas vērtības un pamattiesības.

Lai saglabātu šos sasniegumus un izmantotu to kā pamatu turpmākai darbībai, Šengenas zonai ir vajadzīga pastāvīga uzmanība un apņēmība. 40 gadus pēc Šengenas izveides ir būtiski atzīt, ka ģeopolitiskā un drošības vide ir mainījusies, un veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka Šengenas pamati ir pietiekami noturīgi nākotnes problēmu risināšanai. Ņemot vērā notiekošo ES paplašināšanās procesu, tā ir Komisijas prioritāte.

2025.–2026. gada Šengenas ciklā ir jāstiprina rīcība trīs galvenajās jomās. Pirmkārt, ir svarīgi konsolidēt **pārvaldības sistēmu**, lai uzlabotu **politikas koordinēšanu**. Tas dod ievērojamas iespējas pieņemt strukturētāku pieeju, par prioritāti nosakot efektīvu īstenošanu, dalītu atbildību un skaidru pārskatbildību visos līmeņos.

1. prioritāte – pārvaldības sistēmas konsolidēšana, pamatojoties uz pagājušajā gadā panākto progresu un lai īstenotu strukturētāku pieeju, kas vērsta uz īstenošanu, kopīgu atbildību un pārskatbildību. Lai gan tehniskā uzraudzība joprojām ir svarīga, ar to nepietiek, un tāpēc ir jāstiprina politiskā pārvaldība, lai panāktu reālu progresu.

- Tāpēc **ES līmenī** ir jāizveido strukturēts satvars, lai veiktu turpmākus pasākumus saistībā ar prioritātēm, tostarp īstenotu lielāku politisko pārraudzību. Komisija šajā jomā cieši sadarbosies ar Padomes prezidentvalstīm un Šengenas valstīm.
- **Valstu līmenī** Šengenas valstīm ir jāturpina izstrādāt efektīvas valsts pārvaldības sistēmas ar stingrāku iekšējo koordināciju visos ar Šengenas zonu saistītajos jautājumos. ES kandidātvalstīm pirms pievienošanās ir arī jāizstrādā šādas valsts pārvaldības sistēmas, lai sagatavotos pievienoties Šengenas zonai.

Otrkārt, ir vajadzīga strukturēta un saskaņota pieeja **drošībai**, kam nepieciešama ciešāka policijas sadarbība. Ņemot vērā pastāvīgos juridiskos un operatīvos ierobežojumus, Eiropas un valstu līmenī būs jāveic vairāk darba, lai pastiprinātu tiesībaizsardzības iestāžu sadarbību. Visaptverošai pieejai, kas aptver visu drošības apdraudējumu klāstu, ir jākļūst par Šengenas sistēmas centrālo pīlāru.

2. prioritāte – strukturēta un saskaņota pieeja policijas sadarbībai, lai izmantotu potenciālu, ko sniedz Padomes Ieteikums par operatīvo tiesībaizsardzības sadarbību un Šengenas Robežu kodekss, un virzība uz reģionālās sadarbības iniciatīvām, piemērojot visa maršruta pieeju.

- **ES līmenī** ir vajadzīgi turpmāki pasākumi saistībā ar galveno secinājumu Komisijas novērtējumā par ieteikumiem, kas saistīti ar policijas sadarbību, proti, “pastāvīgas juridiskās, tehniskās un darbības problēmas izgaismo pašreizējo nesaistošo ieteikumu ierobežojumus”. Lai izstrādātu kopīgu redzējumu, ES līmenī tiks sākta stratēģiska diskusija.

- **Valstu līmenī** Šengenas valstīm ir atkārtoti jāizvērtē esošās sadarbības iniciatīvas, ņemot vērā to apdraudējumu plašāko raksturu, kas sniedzas tālāk par tuvākajām kaimiņvalstīm un kam nepieciešama koordinēta reakcija uz problēmām visā maršrutā. Tādēļ ir jāizmanto visi pārrobežu sadarbības instrumenti, tostarp iekšējo robežu reģionos, saskaņā ar pārskatīto Šengenas Robežu kodeksu. Šengenas koordinators turpinās atbalstīt darbu operatīvās tiesībsardzības sadarbības jomā, arī veidojot ciešāku sadarbību ar tiesībsardzības iestādēm no ES kandidātvalstīm.

Treškārt, ir jāpaātrina centieni izpildīt saistībā ar **digitalizāciju** sniegtos solījumus, nosakot galvenos atskaites punktus, kas jāsasniedz turpmāko mēnešu laikā, lai nodrošinātu, ka ieceļošanas/izceļošanas sistēma un Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēma neatpaliek no jaunā grafika. Ir būtiski izvairīties no turpmākas kavēšanās, jo tas radītu ievērojamas izmaksas, arī ilgstošu drošības neaizsargātību, neefektivitāti robežu pārvaldībā un neizmantotas iespējas racionalizēt migrācijas procedūras.

3. prioritāte – paātrināt procedūru un sistēmu digitalizāciju, lai uzlabotu drošību un efektivitāti pie ES ārējām robežām un zonā bez iekšējās robežkontroles.

- **ES līmenī** tam ir nepieciešama stingra politiska uzraudzība attiecībā uz starpposma mērķu ievērošanu un pārskatīts grafiks. Tajā pašā laikā ir jāturpina stratēģiskas sarunas par plašāku digitalizācijas satvaru, lai novērstu trūkumus drošības un efektivitātes jomā, arī saistībā ar dokumentu drošību, migrācijas pārvaldību un atgriešanu.
- **Valstu līmenī** Šengenas valstīm būtu labāk jāizmanto esošie instrumenti, jo īpaši Šengenas Informācijas sistēma un Vīzu informācijas sistēma. Šengenas valstīm ir jāievieš aprīkojums, procesi un sistēmas, lai varētu savlaicīgi un efektīvi ieviest sadarbības satvaru, jo īpaši ieceļošanas/izceļošanas sistēmu, Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu, *Eurodac* un Vīzu informācijas sistēmu.

Komisija aicina Šengenas padomi apstiprināt šīs prioritātes nākamajā sanāksmē 2025. gada jūnijā. Jaunajam Šengenas ciklam ierosinātajām prioritātēm un apsvērumiem būtu arī jāveido pamats pastiprinātam politiskajam dialogam gan valstu, gan Eiropas līmenī, tajā skaitā gan Eiropas Parlamentā, gan Padomē.